

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 50 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1.50 Din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 2. aprila 1937.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadrudna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Najnižje plače, amandmani in druge delavske skrbi

V zadnjih tednih smo na področju delavske zakonodaje doživeli velikanski napredek, kate-rega se mora veseliti vsak pravi prijatelj delavskih slojev, ki so nedavna še bili tudi pri nas skoraj brez pravic in izročeni sili močnejših. S temi besedami je pozdravil neki nepodpisani novo uredbo o najmanjših plačah v »Slovencu«.

Česa naj se torej vsak pravi »prijatelj delavskih slojev« pri novi naredbi o najmanjših plačah veseli?

Še pred povišanjem cen življenjskih potrebščin v zadnjih mesecih je potreboval samski delavec za količkaj človeško življenje najmanj Din 628.41, delavec z družino pa najmanj Din 1.600.

Vsak pravi prijatelj delavskih slojev bi pričakoval, da bo nova uredba to vprašanje vsaj za silo uredila. Saj še ni skopnel sneg, ki je zapadel takrat, ko je neki drugi prijatelj delavskih slojev na jugu slovesno zagotavljal, da bo nova uredba zagotovila primerno življenje vsemu jugoslovansko delavstvu.

Nova uredba, ki določa najmanjšo plačo po dva dinarja na uro (pristavek »do 3 Din« je praktično brez pomena), bo zagotovila slehernemu delavcu plačo 96 Din na teden ali 416 Din na mesec, če se bo držal uzakonjenega Surnega delovnika. To je že za samskega delavca 50% pod nujno potrebo za preživljanje, medtem ko se o mogočosti preživljanja družine s takim zaslužkom sploh ne da govoriti.

Neimenovani »prijatelj delavskih slojev« v označenem dnevniku pa se navdušuje še kar naprej: »Veliko večje važnosti za delavstvo je drugi del uredbe, ki govori o sklepanju kolektivnih pogodb. Tu je jedro vprašanja. Tukaj določa uredba tako važne stvari, da bi morale vse delavske organizacije takoj stopiti na noge ter začeti prirediti manifestacijske shode v čast vladi, ki je to uredbo uzakonila... S tem so torej (namreč da smejo sklepati kolektivne pogodbe) delavske strokovne organizacije dobile zakonito priznano pooblastilo, da smejo in morajo zastopati delavske interese...«

Tudi delavcem se zdi ta drugi del važnejši. Uvedeno je namreč razsodniško obravnavanje sporov med delavci in podjetniki. Stavke so praktično onemogočene, določno prepovedane pa za vse uslužbence državnih, banovinskih, občinskih in drugih javnih podjetij. Do sedaj so mezdni boji toliko bolj uspevali, kolikor bolj so bili delavci pripravljani in kolikor bolj so pogodili ugoden trenutek za borbo, in na drugi strani, kolikor manj je bil podjetnik na ta boj pripravljen in kolikor bolj ga je delavstvo iznenadilo. Zdej se podjetnikom lastne nepripravljenosti in kakršnihkoli iznenadb ne bo treba bati, saj mora delavstvo pred začetkom vsakega meznega ali delovnega spora uvesti celo obravnavo, prijaviti zadevo političnim oblastem, prositi za razsodniško obravnavanje, in ko bo to srečno opravljeno, bodo morda potekali celi tedni, da se bo sestala komisija, sestavljena iz dveh zastopnikov delavstva in dveh zastopnikov podjetja z uradnikom politične uprave na čelu. Šele če ta komisija ne bo mogla spora urediti, bodo delavci dobili pravico do stavke — toda takrat bo prepozno. Podjetnik bo dobrote dolgega birokratičnega obravnavanja korenito izrabil ter se pripravil za morebitno ostrejšo borbo s svojim delavstvom. Delavstvo je na ta način praktično (saj delavcev »teoretična« stran tako ne zanima) izbita iz rok najhujša in mnogokrat edino uspešna obramba — stavka.

»Prijatelj delavstva« se veseli tudi zakonitega priznanja in pooblastila, ki so ga dobile delavske strokovne organizacije z novo uredbo. Vsak prijatelj delavstva bi moral vedeti, da so delavske organizacije tako priznanje in pooblastilo dobile že leta 1922 z zakonom o varstvu delavstva. Koliko bodo pa odslej to priznanje in pooblastilo mogle uveljavljati, je pa spet drugo vprašanje. Pri komisijah bosta mogla sodelovati le po dva

zastopnika delavstva, v imenu morda tisočev svojih tovarišev v podjetju: nasprotna stran, morda kaka anonimna družba ali tuj podjetnik, bo prav tako postavila proti dveh zastopnikoma svojega delavstva dva svoja pooblaščenca. Vsem tem na čelu bo pa stal — ne morda člen sodišča, kakor bi mogli upravičeno pričakovati —, ampak uradnik politične uprave, ki ga bo imenoval ban.

»Pravi prijatelj delavstva« je zaslužil tudi veliko napako v predlogu delavskih strokovnih organizacij, naj bi bila uredba o najvišjih plačah enaka za vso državo. Skrbi ga, kaj bi bilo, če bi se to res zgodilo, kako neizmerno škodo bi trpeli slovenski delavci, ki se jim, hvala Bogu, še kar dobro godi v primeri z južnimi brati. Ta skrb za slovensko delavstvo bi bila popolnoma odveč, če bi nova uredba predpisala za vso državo enake najnižje plače, vendar pa take, ki bi v resnici »zagotovile obstoj vsega jugoslovanskega delavstva«, to je v skladu z življenjskimi potrebami delavstva. Tako pa eksistenčnega minimuma ne bodo dosegle plače v »bogati« Sloveniji, kakor jih ne bodo v Čupriji ali v Bitolju. Res sramotno nizke plače na jugu bi morali z radikalnimi in ostrimi uredbami dvigniti, ne na višino plač v Sloveniji, ampak tako, da bodo dosegale eksistenčni minimum, glede katerega najbrž ne bodo prevelike razlike na jugu in na severozahodu. Z mogočostjo, da vsak ban posebej za svoje področje predpiše višino najmanjših plač, ki se bo gibala med 2 in 3 dinarji na uro, bomo doživeli spet to, kar je danes: industrija bo proti takim razlikam, ker se bo izgovarjala na konkurenco z juga. Za določitev najnižjih plač bi morala biti podstava eksistenčni minimum, ne pa stanje, kakršno je danes v posameznih pokrajinah.

Še ena nevarnost preti delavstvu v zvezi z novo uredbo: Z uredbo v roki bo industrija začela gibanje za zbijanje sedanjih boljših plač, ki si jih je delavstvo že priborilo. V boju za svoje dosežke pridobitve delavstvo ne bo imelo druge opore, kakor svojo lastno moč, ki jo predstavljajo strokovne organizacije, kolikor jo bodo poslej še mogle praktično uveljavljati.

Kljub priporočanju »pravega prijatelja delavskih slojev« glede manifestacijskih zahvalnih shodov pa strokovne organizacije takega veselja nič kaj ne kažejo. »Delavska pravica« je jasno povedala misli krščansko socialističnega delavstva o tej stvari: tudi »Delavska politika« ima o tem podobno mnenje. »Hrvatski radnik«, glasilo Hrvatske delavske zveze, ki je del hrvaškega narodnega gibanja, je nedvoumno pokazal na vse slabe strani nove uredbe. Poudarja, da je bila izdana brez sodelovanja hrvaškega delavstva, da so najbolj prizadeti delavci državnih in javnih ustanov, ki jim je vsaka stavka prepovedana in ki so obvezno primorani svoje spore s podjetniki (v tem primeru država, banovina, občina) reševati po razsodniškem obravnavanju, odločeval bo pa predstavnik oblasti, kar pomeni, kakor pravi »Hrvatski radnik«: »Kadija tuži, kadija sudi!«... »Hrvaško delavstvo se ne bo zadovoljilo s tako uredbo, ampak zahteva in bo vedno zahtevalo, da se ta uredba razveljavi in zamenja z boljšo, ki jo bodo pripravili predstavniki delavstva. Zlasti predpis o obveznem razsodništvu delavstva v javnih podjetjih se mora razveljaviti ter je treba dati delavstvu javnih podjetij iste pravice, kakor drugim delavcem.« Nadalje piše isti list, da se je resno pripravljala taka uredba o najmanjših plačah, ki bi sploh onemogočevala strokovne organizacije in delavska gibanja. Toda zaradi odločnih protestov delavstva so morali pobuditelji te uredbe take misli opustiti.

Druga težka skrb delavstva so nova pooblastila ministru za soc. politiko in ljudsko zdravstvo. Amandmani imajo to lastnost, da bistveno spreminjajo posamezne veljavne zakone. Sedaj je na vrsti zakon o varstvu delavstva, posebno pa njegova določila o samoupravi delavskih zbornic.

Proti takim poskusom je zlasti odločno nastopila organizacija slovenskega krščanskega socialističnega delavstva Jugoslovanska strok. zveza, ki je na seji, kjer je bilo zastopano delavstvo iz vseh krajev, sestavila in objavila sledeče žalostne ugotovitve:

»1. da se naša zakonodaja z neprestanimi vsakoletnimi, brezštevilnimi dodatki (amandmani) k finančnemu zakonu tako neprestano spreminja in zapleta, da že ni mogoče več imeti nobenega pregleda in da ni več mogoče govoriti pri nas o ustaljeni zakonodaji;

2. nadalje z obžalovanjem ugotavlja, da se z raznimi dodatki v vsakoletnem finančnem zakonu spreminja na škodo delavstva delavska socialna varstvena zakonodaja;

3. prav tako z obžalovanjem ugotavlja, da prizadevajo bremena, ki so uvedena na tak, za evropske države neobičajen način, predvsem delovne ljudi, zlasti socialno najšibkejše;

4. z obžalovanjem tudi ugotavlja, da se postopoma in po določenem vrstnem redu s pospešeno hitrostjo odpravljajo še tisti drobci samoupravnih določb, ki so ostali v raznih dosedanjih zakonih, ki so že tako imeli vsi centralistično in unitaristično oznamilo;

5. z obžalovanjem ugotavlja, da se teptajo osnovne pravice posameznih državljanov in po ustavi in zakonih zagotovljene samoupravne pravice delavskih, nameštenskih in drugih slovenskih gospodarskih ustanov;

6. JSZ ugotavlja, da je v vseh časih, zlasti pa v najnovejši dobi opozarjala ustno in pisмено z vlogami in spomenicami ter na zborovanjih vse odločilne ljudi na pogubne posledice ukrepov, ki so se izvršili ali ki so bili nameravani, in je opozarjala na naloge in dolžnosti, ki bi jih odločilni ljudje v korist vsega slovenskega gospodarstva morali izvršiti in ki bi jih bili lahko izvršili;

7. JSZ obsoja ustanavljanje in neprestano pomnoževanje raznih centralističnih fondov, ki odvezujejo še tista skromna sredstva slovenskemu gospodarstvu, ki jih je doslej imelo;

8. JSZ protestira proti odločbi, da morajo biti delavski prihranki in delavski odtegljaji, namenjeni Bratovskim skladnicam, naloženi centralistično v Belgradu in da so odvzeti slovenskim denarnim zavodom in svobodnemu razpolaganju svobodno izvoljenih uprav Bratovskih skladnic.«

Priznati moramo, da tako odločnih izjav glede obrambe naših pravic že dolgo nismo več vajeni slišati, kaj šele dajati. Delavstvo pa se zaveda, da bo z okrnitvijo samouprave delavskih zbornic izgubilo še poslednje mesto, kamor je smelo svobodno pošiljati svoje prave zastopnike in kjer je lahko svobodno odločevalo. Delavska zbornica pa bo tako v prihodnje stopila na isto mesto, kakor sta danes borza dela in okrožni urad za zavarovanje delavstva, kjer delavstvo nima več niske besede, kljub temu, da plačuje težke denarje za vzdrževanje teh »delavskih« ustanov.

Delavstvo ne more zaslediti nikake zveze med izjavami visokih ljudi o uvajanju demokracije in »najširših samouprav« in med doslednim uničevanjem poslednjih sledov samouprav, ki so jih videli v neodvisnosti delavskih zbornic. Odslej bo delavstvo imelo poslednjo oporo v svojih svobodnih strokovnih organizacijah, dokler ne bo prišel nekdo in po zgledu Mussolinija, Hitlerja in Schuschnigga udaril še po tem zadnjem ter obenem razbil zadnje zavetišče demokracije. Tudi pri nas že vidimo zametke monopolnega državnega sindikata in njegove podružnice na Slovenskem. Treba bo še nekoliko počakati, da se »izravna teren«, potem bo pa kak zaletel lahko napravil še zadnji korak po zgledu velikih vzornikov s severa in juga, Zadeva ne samo delavstva, ampak vseh pravih demokratičnih ljudi pa je, da se nakane takih prijateljev delavskih slojev ne bodo posrečile. »Bog naj nas obvaruje prijateljev, nasprotnikov se bomo že sami ubranili!« Ft.

Dr. I. Š.:

Slovenija pod rešetom upravne decentralizacije

Kadar govorijo unitaristi — vseeno ali odkriti ali pokriti — o decentralizaciji, pogrešamo vselej praktičnih primerov o tem, kakšna bi bila ta decentralizacija videti v resnici na določenem ozemlju. Prav ta poskus je pa potreben, ker se iz praktičnih primerov sme šele sklepati, ali je misel ureditve umestna, smotrna, prava. Unitaristi imajo čuden strah pred primeri in se zadržujejo zato rajši pri teoriji, od nasprotne strani izvedene primere pa obsojajo kot netočne in poudarjajo nenehno pri tem »realnost jugoslovenstva«.

Za presojo uporabnosti decentralizacijskih ali dekoncentracijskih receptov je pa treba stopiti z odra na tla, in to hočemo danes storiti.

Komur je država tisti stroj, ki izvršuje upravne posle v prvem redu sam, ta mora zagovarjati potrebe in premikanja med sredotežnimi in sredobežnimi silami kot predmet, nad katerim razsoja spet država sama. Takemu opazovalcu država namreč ni prisilna skupnost živih ljudi v določenem pravni in gospodarskem redu, temveč je država nadrejeni fajakar teh živih ljudi. Zato mu za ravnotežje med sredotežnimi in sredobežnimi silami tekočega življenja niso odločilne potrebe ljudstva, temveč pridi kroga, ki ima oblast faktično v rokah; le-ti so namreč telesni izraz tiste države. Nam so pa ta vprašanja vprašanja tekočega življenja in potreb ljudstva v državi in zato pravimo, da mora ustrojstvo države, če hoče sploh biti zdrava, vsak čas in na vsakem področju ustrezati potrebam in koristim ljudstva. Zaradi tega seveda tudi odklanjamo, da bi bila borba med sredotežnimi in sredobežnimi silami samo nekakšen odsev večje ali manjše naveličnosti središča moči, da izvršuje posle, ki se tičejo samo obrobja, ali da bi celo središče odločalo, katere posle sme obrobje šteti za take, ki se tičejo samo obrobja.

S tega zrelišča ni vprašanje »obsega prenosa poslov od državne uprave na samoupravo« nobeno, posebno pa ne »najtežje državno-organizatorično vprašanje«, temveč obstaja samo vprašanje, katere posle bodo »samouprave« oddale v izvrševanje.

Vsakovrstno damsko in moško svileno ter volнено PERILO

bogata zaloga **žepnih robcev**, nogavice, rokavice, modno blago, **turistovske potrebščine** po najnižjih cenah pri tvrdki

Josip Petelinc, Ljubljana za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

J. Š.:

Sanjarije o Ljubljani

Na Ljubljano gledamo Slovenci kot na domače Atene, skrbimo zanjo, jo ljubimo in obrekujemo, spremljamo jo v rasti, želimo, da bi tekmovala z vsemi mesti sveta, jo ogorčeni grajamo in zopet hvalimo. Ko prihajamo iz večjih in lepših mest, opažamo njene napake, brezčustvenost nekaterih ulic, hiš, a zopet ganjeni povečujemo njene skrite idilične koticke. Vsak Ljubljančan, vsak Slovenec je njen včasih pravičen, včasih krivičen ocenjevalec, hoče biti njen sodnik in svetovalec. Ljubljano primerjamo s Salzburgom in drugimi znamenitimi mesti. Vsak Slovenec želi vsaj enkrat na leto porovati v domače Atene.

Počasi se je Ljubljana razvila v slovensko prestolnico: v politično, kulturno in gospodarsko središče slovenskega naroda. Z zavedanjem, prepričanjem in dozorevanjem Slovencev so rastle potrebe in naloge. Nastajale so nove kulturne, gospodarske in politične ustanove. Mnoge bo treba še osnovati. Tako se vendar počasi in trudoma poraja narodna samozavest in tudi ponos ob ustvarjanju novih vrednot in dobrin.

Ljubljana ima mnoge prednosti: zelo ugodno, celo lepo lego; Ljubljano in Savo; Grad, Golovec, Rožnik in Tivolski gozd, v bližini Šmarno goru in tudi planine. Mnogo lepih pogledov je na Ljubljano, z Barja je menda najlepši: Ljubljana, zadaj grad, okoli njega mesto s stolpiči cerkva, v ozadju Karavanke in Savinjske planine. Potem pogledi s Tivolija ali Tivoljskega gozda, z Gradu, z Rožnika, s Šmarne gore itd. Vedno jo vidimo novo, vedno lepo, aristokratsko. Ljubljana ima mnogo umetniških vrednot iz sedanje in pretekla doba: nekatere lepe cerkve in hiše, nekaj lepih trgov, vsaj nekaj spomenikov; ima zavode,

nje osrednji oblasti. In to vprašanje bo težavno samo takrat, kadar se bo izročilo v rešitev ljudem, ki ne mislijo odkrito na tisto, o čemer zatrjujejo, da mislijo, torej ljudem, ki na primer pod decentralističnimi ali dekoncentracijskimi besedami skrivajo učinek centralizma ali unitarizma; hoté ali nehoté, to nas ne zanima, ker je za nas odločen učinek.

Kakšna bi bila Slovenija v primeru uresničenja upravne decentralizacije, nam kaže analiza Pirkmajerjeve razprave, ki smo jo kot edino resno unitaristično-strokovno razpravo že večkrat navedli.

Bodimo si že vnaprej na jasnem, da to ne bi bila Slovenija, temveč brezpogojna dravska banovina.

V tej dravski banovini bo slonela upravna decentralizacija na namenu »funkcionalne razbremenitve centrale, ki se ji bodo posli odvzeli in prenesli na nižje upravne enote, bodisi državne, bodisi samoupravne«. Posli, ki se bodo centrali »odvzeli«, bodo torej ustvarili dvotirno decentralizacijo, tisto, zaradi katere obsoja celo Pirkmajer »vidovdanske« samouprave. Ta upravna decentralizacija pa ne bo slonela samo na gornjem namenu, temveč se bo izvijala tudi iz enega samega računa, namreč **osrednjega državnega preračuna**.

Ta preračun z vsakokratnim finančnim zakonom — ki bo vsako leto prinašal 400 do 4.000 prihodkov — bo osnova za oceno, kateri izmed odvzemljivih poslov se bodo odvzeli, s kolikšnim odstotkom v posamezni grani se bodo smeli odvzeti, da ne porušimo »mednarodnih obvez države«, in kako se bodo odvzeli. Edina mogoča osnova bo to, kajti notranji nemir ljudstva in nezadovoljnost koreninista izključno samo v neenakem plačevanju, nikakor tudi v tem, da ljudstvo ne odloča, kako se bo uporabil njegov denar.

Ker bo decentralizacija samo upravna, se 75% državnega preračuna ne da decentralizirati, kajti tudi teh 75% zahtevajo panoge, ki so »po bistvu prihranjene za centralo«, namreč: vrhovna državna uprava (kralj, namestništvo, narodno predstavništvo, predsedništvo vlade itd. itd.), pokojnine in invalidnine, državni dolгови, zunanje ministrstvo, finančno ministrstvo, vojska in mornarica, ministrstvo za promet in ministrstvo za pošte, telegraf, telefon in radio. Dasi baje te postavke ne štejejo resno, se da »gotovo tudi tu decentralizirati nekaj odstotkov«, pravi omenjeni avtor. Čez to protislovje moremo priti samo na ta način, da vzamemo za res, da unitaristi pri navedenih postavkah izključujejo sleherno decentralizacijo. Pri ostalih granah uprave, ki znašajo skupaj 25% preračuna, je dovoljeno nadejati se, da je mogoča delna decentralizacija. V Sloveniji bi tedaj poznali nedoločeno mero decentraliziranega ministrstva za notranje zadeve, pravosodja, prosvete, zgradbe, kmetijstvo, trgovino, gozdove in rudnike, socialno politiko in ljudsko zdravje, telesno vzgojo in rezervne kredite, kolikor so namenjeni tem panogam. Od teh panog bi bile izročene »samoupravi« v prosveti postavljanje šolskih zgradb, v zgradbah zidanje cest, v kmetijstvu rejske po-

staje in asanacija vasi, v trgovini tujski promet in plakatiranje, v socialni politiki bednostni fond, pod pogojem naložbe v hipotekarni banki, pobiranje jetike, v telesni vzgoji gasilstvo, ostale panoge bi ostale pa državno-pokrajinske, edino če bi v panogi notranjih zadev dobile samouprave pravico prispevati k vzdrževanju policije.

V tej primerjavi se smemo torej nadejati, da bi spadalo pod »samoupravo« približno 6% današnjih državnih izdatkov v preračunu. Ker bo pa država vsekakor vztrajala pri nadzorstvu nad samoupravami, bo potrebovala lastne organe v istih panogah, ki jih ne bo nič manj, kolikor jih je že zdaj že zaradi tega, ker so to same panoge, ki jih preračun razmeroma skromno dotira. Iz tega sledi, da bo prenos poslov na samouprave v teh mejah povečal potrebo za kritje javnih izdatkov za 6% in da se državni preračun ne bo nič znižal. Tako bi bil ustvarjen ideal, o katerem trdi »Jutro« z dne 8. novembra 1936, da je ideal dr. Mačka in da vsebuje dr. Mačkove »postulate«, ki so »jedro problema«, namreč: eno zunanjo politiko, eno gospodarsko in pravno celoto in eno vojsko.

Za naše oči bo upravna decentralizacija v navedenih mejah poslabšana in pomanjšana izdaja »vidovdanskih« samouprav, ki so imele tako malo lastnega delokroga, da so postale terišča »za politično obračunavanje« in s tem posegla v pristojnost »narodne skupščine«; te samouprave bodo hranjene z dokladami na že obstoječe davke in doklade, torej bodo zadele malega človeka tako, da se z njimi niti ne bo sprijaznil, temveč bo povzdignil glas za odpravo samouprav in za zopetno bvedbo cenejše, enotirne državne upave, glas, ki se mu bo skušalo kolikor mogoče hitro ustreči. Te samouprave bodo razpolagale z dokladami, kolikor jim jih bo odobril finančni minister in kolikor jim jih bo utekočinil. Te samouprave bodo razpravljale na dolgo in široko o krajevnih potrebah in željah ljudstva, toda samo razpravljale, sklepale pa o njih ne bodo, ker ne bo »bidžetskega kritja«. Tako razpravlja in ugotavlja že sedanji banski svet, sestavljen iz imenovanih oseb. Te samouprave ne bodo imele pravice, določati šolstvu na področju samouprave vzgojne osnove, sestav šol, zalagati šolske knjige in druge pripomočke, ne, pač pa bodo smele na stroške ljudstva v samoupravi postavljati šolske stavbe, v katerih se bodo poučevali učenci po načrtih, sestavljenih »jedno-obrazno« v ministrstvu prosvete, po knjigah, sestavljenih v »jednoobraznem« jeziku itd. itd.

Za te samouprave se Slovenci že vnaprej — zahvaljujemo: ne potrebujemo jih. Odklanjamo tudi, da bi smele te samouprave nositi ime samouprav.

Vsak zaveden Slovenec naj bo naročnik „Slovenije“!

utrdbe)! — ali ne ljubljanskega zmaja, originalno izdelanega s svetilnikom? Seveda bodo naši arhitekti že kaj našli.

Ali je misel o prenovitvi grada po Hribarjevem in Plečnikovem načrtu že popolnoma pokopana? Mrtev je še vedno Grad, neizrabljen, nerentabilen za Ljubljano.

Salzburg, München, Heidelberg, Benetke, Florenca, Praga itd. so imeli svoje mecene v vladarjih. Dolgo so gradili vladarji te svoje prestolnice z ljubeznijo, jih varovali in negovali, zdaj so dragulji Evrope. Zdj se zbirajo tuji vseh dežel v teh mestih.

Tujec mora čutiti v mestu domačnost, skladje med hišami in pokrajino, videti mora umetnost, njih izvirnost in pestrost, opaziti podjetnost in iznajdljivost naroda, skratka lastno kulturo naroda. Običajne naprave in tudi muzeje obletava povsod po svetu, dolgočasne ulice in palače, hotele in tudi vile, mračne obraze najde povsod. Videti mora veselo gibanje in ne melanholično samoljubje in zagrenelost. Tujec pokaže svoje neugodje s tem, da se ne vrača v mesto, če mu ni všeč, čeprav daje iz vlnudnosti tudi ugodne izjave, svoje ugodje pa razodene, če se vrača, če se mu ob pogledu na mesto in pokrajino zjasni obraz in pripelje še svojce in znance. Tako narašča promet v Salzburgu, Münchenu, Heidelbergu, Pragi. Vsaka prestolnica mora biti zvezana s kulturo naroda, s trpljenjem in bolečinami, stremljenji in simboli, z ustvaritvami celega naroda.

Nekdanje Atene! Vsak kamen je blestel v sijanju lepih in plemenitih čustev, vsaka stavba je imela svojo umerjenost, domačnost, harmonijo. Iz vsakega stebra se danes zre slavno izročilo nesebičnih in velikih, močnih in lepих duš.

Seveda nočemo mi krasiti slovenske Ljubljane zaradi tujcev, temveč zaradi nas samih. (Dalje)

